

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Rzeszów, dnia 4 czerwca 2018 r.

Poz. 2649

UCHWAŁA NR XXXIX/278/2018
RADA GMINY W JASIENICY ROSIELNEJ

z dnia 21 maja 2018 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
Gminy Jasienica Rosielna na lata 2018-2021

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zm.), po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Jasienica Rosielna na lata 2018 – 2021, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Jasienica Rosielna.

§ 3. 1. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

2. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Stanisław Pająk

Załącznik do Uchwały Nr XXXIX/278/2018
Rada Gminy w Jasienicy Rosielnej
z dnia 21 maja 2018 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY JASIENICA ROSIELNA NA LATA 2018-2021**

SPIS TREŚCI

1. <i>WSTĘP</i>	3
2. <i>PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	6
3. <i>PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ</i>	16
4. <i>FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW</i>	18
5. <i>UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO</i>	21
6. <i>ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY</i>	44
7. <i>OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT</i>	62
8. <i>ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	64
9. <i>INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	69
10. <i>ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	70
11. <i>ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	71

1. WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY JASIENICA ROSIELNA

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Jasienica Rosielna na lata 2017 – 2020” jest ukierunkowanie polityki Samorządu, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

Konieczność opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest nałożona przez art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, który stwierdza, iż:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;

7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. W myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r., poz. 2187 z późn. zm.).

Obowiązująca Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;

- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art.5. wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto, w art.6, ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W myśl tejże ustawy, ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

- 1) zabytki nieruchome będące w szczególności:
  - a) krajobrazami kulturowymi;
  - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;

- c) dziełami architektury i budownictwa;
  - d) dziełami budownictwa obronnego;
  - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
  - f) cmentarzami;
  - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;
  - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- 2) zabytki ruchome będące w szczególności:
- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
  - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
  - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
  - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;
  - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. Z 2012 r. poz. 642 ze zmianami);
  - f) instrumentami muzycznymi;
  - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;
  - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- 3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa;
  - b) cmentarzyskami;
  - c) kurhanami;
  - d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto „ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej” (art. 6.2.).

Ustawa w art. 7 określa także formy i sposób ochrony zabytków.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Jak wspomniano art. 87 Ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w Ustawie,
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy.

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego województwa.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 z późn. zm.)
art. 7 ust. 1 pkt. 9

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

- 9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1073).

Na mocy ww. ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt. 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt. 4),
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt. 4).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt. 3),
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt. 4),
- określa się w zależności od potrzeb granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt. 6).

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt. 2; art. 47, ust. 2, pkt. 2). Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2017 r. poz. 1332 z późn. zm.)

Przepisy ww. ustawy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. , ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt. 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstąpienie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust 3, pkt. 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów;
- 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa – w przypadku budowy gazociągów o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 39, ust. 2).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których należy uzyskać pozwolenie budowlane, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo Budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817 z późn. zm.)

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. W zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt. 16).

Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 519 z późn. zm.).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art.101. ust 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2016 poz. 2134 z późn. zm.).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt. 5).

Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immamentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust, pkt. 3 park krajobrazowy.

Zgodnie z art. 16, ust. 1.; park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Zarówno ustanowienie parku krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2016 poz. 2147 z późn. zm.)

W świetle art. 6 pkt. 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 67). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę (art. 68, ust. 3). Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust 4).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2017r. poz. 1785 z późn. zm.).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt. 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 862)

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2017 r., poz. 972 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r., poz. 642 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2016 r., poz. 1506 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r., poz. 2120).

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów,
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. W sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. z 2017 r. poz. 1265),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 16 sierpnia 2017 r. W sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (Dz. U. 2017 r. poz. 1674).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- o krajobrazami kulturowymi,
- o układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- o dziełami architektury i budownictwa,
- o dziełami budownictwa obronnego,
- o obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- o cmentarzami,
- o parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- o miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- o dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- o kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- o numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- o materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. Z 2012 r. poz. 642 z późn. zm.),
- o instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

o przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za Pomnik Historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. W sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 Nr 113, poz. 661).

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę Pomnika Historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2017 w całym kraju znajduje się 70 miejsc i obiektów uznanych za Pomnik Historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla

miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W przypadku zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2014-2017

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Jasienica Rosielna opiera się na założeniach programu krajowego.

Jednym ze strategicznych założeń krajowego programu jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Program stwierdza, iż jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić jedynie dzięki łączeniu zasobów, lepszemu sieciowaniu struktur i działań organów ochrony zabytków.

Rolą programu krajowego jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie. Jak mówią zapisy tego dokumentu za realizację zadań związanych z ochroną zabytków odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa (wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz Generalny Konserwator Zabytków), jak również jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli oraz od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań.

Głównym celem Programu jest „Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”. Cel ten realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce
2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków
3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

W ramach celu szczegółowego 1 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomości.

2. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego.
3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych zgodnie z obowiązującą doktryną konserwatorską.
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków.
7. Kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

W ramach celu szczegółowego 2 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.
2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.
3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

W ramach celu szczegółowego 3 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa.
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych — konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel — przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych — realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. W odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju,

wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz — dla obiektów rangi międzynarodowej — wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbłość o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno- przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 – 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 – 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków

Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne

Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego

Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego

Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera opis Programu Operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet I dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO NA LATA 2007-2020

W Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego podkreślone jest znaczenie dziedzictwa kulturowego: „Województwo dysponuje krajobrazem kulturowym o wybitnych wartościach estetycznych, skupionym na niewielkiej, stosunkowo dobrze skomunikowanej wewnętrznie przestrzeni. Można, bez zbytej przesady, określić województwo podkarpackie, jako: park kultury, skansen in situ, wpisany w krajobraz naturalny: parków krajobrazowych, parków narodowych i rezerwatów przyrody. Szczególną cechą tego krajobrazu jest bogactwo warstw, tekstów kulturowych z przestrzeni kilku tysięcy lat, osadzonych w regionie położonym na „trasie wędrówek” prehistorycznych oraz nowożytnych ludów azjatyckich i europejskich, na „ścieżce wojennej” militarnych podbojów i waśni narodowych, ale też, i przede wszystkim, na „trakcie pokojowym” twórczej koegzystencji i dialogu wielu religii i kultur: zachodniej i wschodniej (bizantyjskiej) Europy. Wyróżniającym województwo potencjałem jest wielowarstwowe dziedzictwo kulturowe, wpisane w konteksty religijne i zachowane, częstokroć, w unikalnej formie (np. architektura drewniana) oraz zasoby współczesnej kultury regionu: twórcy, środowiska artystyczne i intelektualne, imprezy, instytucje, organizacje pozarządowe, etc.”. Strategia wyznacza szereg celów strategicznych, w treści których znalazły się szerokie zapisy dotyczące dziedzictwa kulturowego.

Cel strategiczny Gospodarka regionu zakłada „Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki poprzez rozwijanie przedsiębiorczości, zwiększanie jej innowacyjności oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu” m.in. poprzez Priorytet 4: Turystyka jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, w ramach którego wyznaczono kierunki:

·Kierunek działania 1: Podniesienie konkurencyjności produktu turystycznego, gdzie stwierdzono, że „Niezbędna jest modernizacja szlaków turystycznych, dalsza rewaloryzacja zabytkowych, a często unikatowych, obiektów sakralnych i świeckich (w tym obiektów architektury pałacowo-zamkowej oraz budownictwa drewnianego)”

·Kierunek działania 3: Współpraca i współdziałanie podmiotów i instytucji związanych z turystyką, w tym rozwijanie partnerstwa publiczno-prywatnego oraz służącego pozyskiwaniu środków z funduszy europejskich i innych zewnętrznych źródeł wspierających bezpośrednio lub pośrednio rozwój turystyki wskazano, że „Należy przyjąć ustalenie, że wojewódzkie programy obejmujące rozwój transportu, budowę zbiorników wodnych, rewaloryzacje zabytków i ochronę dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego, rozwój terenów wiejskich i inne związane z podróżami i usługami świadczonymi odwiedzającym, będą opiniowane przez specjalistów z zakresu turystyki. Podstawa sukcesu w realizacji przedsięwzięć rozwijających turystykę będzie montaż środków finansowych współdziałających podmiotów oraz sięganie po fundusze zewnętrzne, zwłaszcza z Unii Europejskiej. W oparciu o przepisy prawne regulujące partnerstwo publiczno-prywatne przygotowywane

będą projekty turystyczne, których efektem będą nowe miejsca pracy lub zwiększenie dochodów ludności regionu”.

Cel strategiczny Kapitał społeczny również porusza tematykę dziedzictwa kulturowego. W Priorytecie 3: Rozwój kultury zapisano, iż: „Główną ideą polityki kulturalnej na lata 2007-2020 na poziomie regionu jest dążenie do uzyskania odczuwalnej społecznie poprawy w zaspokajaniu potrzeb kulturalnych, a jej kluczowe cele to: - przeciwdziałanie nadmiernym, społecznie nieakceptowanym dysproporcjom w poziomie rozwoju i warunków uczestnictwa kulturalnego ludności w województwie (zwłaszcza między stolicą regionu a jej otoczeniem), - pielęgnowanie (ochrona) tożsamości kulturowej regionu, w tym tożsamości narodowych i etnicznych, wzmocnienie procesów integracyjnych w społeczności regionalnej, poprawa jakości środowiska kulturowego Podkarpacia”. Szczegółowe zapisy znajdują się w kierunkach:

·Kierunek działania 2: Kształtowanie kulturowej tożsamości regionalnej podkreśla, że: „Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia ochronę dziedzictwa kulturowego i dostępu do wartości kulturowych, przy kierowaniu się zasadą równoważonego rozwoju społeczeństwa. Wymaga to ugruntowania zasady zrównoważonego rozwoju jako podstawy trwałej polityki społecznej, kulturalnej i przestrzennej Podkarpacia oraz zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, a także rewaloryzacji i rewitalizacji kulturowo zdegradowanego środowiska. Wychodząc z tych założeń, jako jeden z głównych celów rozwoju kultury województwa podkarpackiego przyjęto kształtowanie jego kulturowej tożsamości. Odbywać się to będzie poprzez budowanie - wokół istniejącego tutaj dziedzictwa kulturowego i tradycji - podkarpackiej świadomości regionalnej. Dokonywać się ono powinno poprzez zachowanie i odbudowę dziedzictwa kulturowego, wspieranie twórczości artystycznej oraz ochronę krajobrazu kulturowo-przyrodniczego wsi i miast.

Uznano też, że: wzmocnieniu regionalnych więzi kulturowo-społecznych mieszkańców województwa podkarpackiego będą służyć m.in.:

- propagowanie wiedzy o regionie i „małych ojczyznach” - zwłaszcza wśród młodzieży szkolnej (organizacja wycieczek turystyczno-krajoznawczych, wyznaczanie „szlaków kulturowo - historycznych”,
- promocja korzyści ze współpracy kulturalnej społeczności i władz w ramach regionu,
- ochrona dóbr kultury materialnej (w szczególności zabytków nieruchomych, tak architektury miejskiej jak i wiejskiej, oraz zabytków ruchomych - wytworów sztuki czy rzemiosła),
- zachowanie innych wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń,
- wspieranie twórczości artystycznej znaczeniu ogólnonarodowym, regionalnym i lokalnym, której źródła tkwią w dziedzictwie regionu,
- ochrona krajobrazu kulturowego wsi podkarpackiej i małych miast,

·Kierunek działania 3: Poprawa jakości środowiska kulturowego wskazuje, że: „Dobry stan szeroko rozumianego środowiska kulturowego oznacza zapewnienie przyszłym pokoleniom życie w otoczeniu dóbr o wysokich standardach oraz zachowanie i pomnażanie dziedzictwa kulturowego. Zrównoważony rozwój Podkarpacia musi stawiać za nadrzędny cel zachowanie wartości środowiska kulturowego oraz poprawę jego jakości”.

Cel strategiczny Współpraca międzynarodowa podkreśla znaczenie wsparcia rozwoju gospodarczego regionu, wykorzystania potencjału turystycznego i dziedzictwa kulturowego oraz ochronę wartości przyrodniczo – krajobrazowych. W Priorytecie 2: Współpraca na rzecz rozwoju turystyki, ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego stwierdzono, że: „W rozwoju turystyki w regionie szczególną rolę powinno odgrywać dziedzictwo i życie kulturalne regionu, gdyż kultura w istotnym stopniu inspiruje rozwój turystyki, zaś ruch turystyczny wspiera i promuje dobra kultury. Należy podkreślić, iż dziedzictwo kulturowe Podkarpacia, oparte na wielonarodowej, wielokulturowej i wielowyznaniowej historii regionu, stanowi składową kultury europejskiej, godną różnorodnych działań promocyjnych, a także rozwoju wymiany kulturalnej. Korzystając z doświadczeń krajów o rozwiniętej gospodarce turystycznej oraz ze wsparcia europejskich i innych funduszy celowych, podejmować należy działania służące ochronie, jak i ekspozycji turystycznej dóbr kultury, tworzeniu nowych produktów turystycznych oraz podnoszeniu poziomu obsługi międzynarodowego ruchu turystycznego”. Wyznaczono kierunki działań:

·Kierunek działania 1: Współpraca w zakresie informacji i promocji turystyczno–kulturalnej wskazuje, że: „Współpraca międzynarodowa województwa powinna obejmować działania w zakresie upowszechniania informacji turystycznej i kulturalnej, realizowane na poziomie międzynarodowym, międzyregionalnym i transgranicznym”.

·Kierunek działania 2: Podejmowanie działań w zakresie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego wskazuje, że „Nieodzowne jest również podejmowanie działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez”, m.in.:

- inicjowanie i wspieranie wspólnych projektów badawczych, edukacyjnych i edytorskich prezentujących i upowszechniających dziedzictwo kulturowe, w tym pogranicza polsko-słowacko-ukraińskiego (programy edukacyjne, trasy turystyczne, imprezy folklorystyczne, festyny archeologiczne itp.),
- zagospodarowanie, popularyzację i promocje obiektów zabytkowych oraz ich wykorzystanie jako miejsc szczególnie atrakcyjnych turystycznie,
- przygotowanie programu ochrony zabytkowych cmentarzy, ze szczególnym uwzględnieniem cmentarzy wojskowych z okresu I wojny światowej oraz kirkutów jako ważnych elementów dziedzictwa kulturowego,
- ochronę zabytkowego krajobrazu, głównie parków rezydencjonalnych w Polsce i na Ukrainie,
- ochronę zabytków ruchomych (wspieranie rozwoju pracowni konserwatorskich w muzeach, unowocześnianie metod gromadzenia, inwentaryzowania i opracowywania zbiorów, wspieranie inwestycji remontowych w celu poprawy bezpieczeństwa zbiorów muzealnych),
- wspieranie folkloru oraz zanikających zawodów,
- publikowanie materiałów dokumentujących i popularyzujących dziedzictwo i krajobraz kulturowy

·Kierunek działania 3: Podejmowanie działań na rzecz rozwoju turystyki wskazuje na konieczność tworzenia transgranicznej infrastruktury turystycznej, a zwłaszcza szlaków turystycznych uwzględniających wspólne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne, a także przemysłowe.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego wskazuje, iż województwo podkarpackie posiada liczne, zróżnicowane pod względem pochodzenia, form funkcjonalnych i architektonicznych zespoły i obiekty zabytkowe. Podkreśla znaczenie zabytkowych układów urbanistycznych i ośrodków kulturotwórczych Rzeszowa, Dębicy, Przemyśla, Jarosławia, Łańcuta, Krosna i Sanoka, wymienia również kilka układów małomiasteczkowych, których rewitalizacja i uaktywnienie stwarza rezerwy do rozwoju turystyki kulturowej i agroturystyki (są to: Głogów Małopolski, Kalwaria Paławska, Pruchnik i Jaćmierz). Kierunki polityki przestrzennej określono jako konkretne pola strategiczne.

W trzecim polu strategicznym Kultura, turystyka i ochrona środowiska za priorytet przyjęto „Rozwój kultury i ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu jako warunek podniesienia konkurencyjności produktu turystycznego”. Nastąpi to poprzez wzbogacenie istniejących i kreowanie nowych produktów turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym i unikatowych wartościach przyrodniczo-kulturowych. Jednym ze sposobów realizacji tego celu winna być rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, wartości krajobrazowych i przyrodniczych oraz rozwój działalności kulturowej jako podstawy tworzenia produktu turystycznego.

Ważne dla ochrony dziedzictwa kulturowego są przyjęte w Planie zasady, wśród których istotne znaczenie dla ochrony i opieki nad zabytkami mają przede wszystkim:

- ochrona zasobów kultury materialnej i niematerialnej oraz utrzymanie ładu przestrzennego w obrębie dawnych układów urbanistycznych i obszarów proponowanych do ochrony krajobrazu kulturowego,
- przeznaczanie obszarów predysponowanych do ochrony przyrodniczej i krajobrazowej oraz obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe o różnym reżimie ochronnym, oparte o dokładne rozpoznanie zasobów, waloryzację terenu i określenie odporności środowiska na antropopresję,
- tworzenie spójnego systemu ekologicznego poprzez rozwój wielkoprzestrzennych obszarów ochrony środowiska naturalnego i kulturowego,

- promocja obszarów koncentracji walorów turystycznych, zespołów i obiektów zabytkowych w celu ich gospodarczego wykorzystania,
- zasada maksymalnej integracji działań na rzecz ochrony środowiska, w szczególności walorów krajobrazowych, przyrody, ochrony bioróżnorodności przyrody i krajobrazu kulturowego w sferze badawczej, społeczno- gospodarczej i ekonomicznej oraz w wojewódzkich programach sektorowych, na obszarach transgranicznych i na obszarach stykowych z sąsiednimi województwami,
- ograniczanie negatywnych skutków działalności urzędzeń infrastruktury technicznej, społecznej i gospodarczej oraz różnych form aktywności społecznej i gospodarczej na środowisko naturalne i kulturowe.

W treści Planu zawarto też ustalenia w zakresie ochrony, kształtowania i racjonalnego wykorzystania krajobrazu kulturowego, w których określono i wymieniono m.in.: obszary szczególnej ochrony krajobrazu kulturowego, obszary rezerwatów kulturowych, obiekty zabytkowe i zespoły obiektów zabytkowych przewidziane do szczególnej ochrony i wykorzystania turystycznego (m.in. jako Pomniki Historii). Wskazano także na historyczne układy urbanistyczne przewidziane do szczególnej ochrony, obiekty i zespoły wymagające stałej ochrony konserwatorskiej, istniejące i projektowane Szlaki kulturowe oraz określono zasady ochrony i zagospodarowania przestrzennego na obszarach szczególnej ochrony krajobrazu kulturowego oraz zasady ochrony układów urbanistycznych objętych szczególną ochroną.

WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM NA LATA 2014 – 2017

Dokument przyjęto w dniu 27 stycznia 2014 r. przez Sejmik Województwa Podkarpackiego Uchwałą Nr XLII/S46/14. Głównym celem Programu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie województwa, szeroko pojmowanego zasobu dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jasienica Rosielna jest komplementarny w swoich założeniach do programu wojewódzkiego, szczególnie w zakresie ochrony dziedzictwa niematerialnego, a także dostosowania zasobu zabytkowego gminy do potrzeb turystyki i promocji, dzięki czemu stanie się on jednym z najważniejszych elementów wyróżniających gminę.

W ramach programu wojewódzkiego do realizacji wskazano następujące priorytety: ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego, ochrona i zarządzanie czynnikiem kulturowym jako element rozwoju społeczno - gospodarczego województwa oraz badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.

W ramach priorytetów wyszczególniono konkretne działania, mające na celu poprawę stanu dziedzictwa kulturowego. Wyróżniono tu:

- a) Rewaloryzację i rewitalizację układów urbanistycznych i ochronę układów ruralistycznych, w tym:
  - systematyczne, konsekwentne wdrażanie zapisów Wojewódzkiego Planu Zagospodarowania Przestrzennego odnoszących się do dziedzictwa kulturowego (jest to o tyle ważne, iż w dokumencie tym znalazł się, jako propozycja, układ urbanistyczny Nowego Żmigrodu),
  - wspieranie przez samorząd województwa działań samorządów lokalnych dotyczących opracowania i realizacji planów rewaloryzacji i rewitalizacji centrów historycznych miast oraz dzielnic staromiejskich z zachowaniem wymogów konserwatorskich przy zapewnieniu im właściwych funkcji oraz zapobieganiu zagrożeniom wynikającym z oddziaływania układów komunikacyjnych,
  - promowanie i wspieranie pozytywnych przykładów rewaloryzacji zabytkowych przestrzeni miejskich, na wzór dokonanych realizacji, np. w Rzeszowie, Jaśle, Krośnie, Sanoku, Pruchniku, Frysztaku.
  - popularyzację wartości zespołów staromiejskich oraz potrzeb i zasad ich rewaloryzacji nastawiona przede wszystkim na szeroko rozumianą społeczność lokalną (inwestorów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych oraz pozostałych mieszkańców, zwłaszcza zamieszkałych w obrębie tych zespołów); prezentowanie przez władze samorządowe perspektywicznego pozytywnego obrazu rozwoju szans i korzyści, jakie może przynosić należyta dbałość o szeroko rozumiane dziedzictwo kulturowe (pozyskiwanie dodatkowych funduszy, rozwój turystyki, nowe miejsca pracy).
- b) Zachowanie tożsamości regionalnej i lokalnej oraz historycznej wielokulturowości regionu, w tym:

- utrzymanie wielokulturowego bogactwa, tożsamości lokalnej i regionalnej m.in. poprzez działania o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim, w tym wspieranie folkloru i sztuki ludowej oraz ochronę wartości niematerialnych.
  - ochronę dziedzictwa niematerialnego w tym tradycji oraz produktów regionalnych i lokalnych,
  - wspieranie lokalnych inicjatyw zmierzających do udokumentowania, zachowania, kultywowania wartości niematerialnych (pieśni, podania, legendy, tradycje związane z ważnymi wydarzeniami rodzinnymi jak śluby czy pogrzeby, tradycje związane ze świętami, potrawy regionalne, nazwy miejscowe.
  - wsparcie działań dotyczących upamiętnienia ważnych wydarzeń historycznych, wybitnych postaci związanych z regionem itp. poprzez działalność wydawniczą (regionalia), organizowanie okazjonalnych wystaw i ekspozycji itp.
- c) Tworzenie parków kulturowych jako forma ochrony krajobrazu kulturowego, w tym:
- promowanie działań zmierzających do tworzenia parków kulturowych jako skutecznej formy zintegrowanej ochrony cennych obszarów kulturowych województwa podkarpackiego.
- d) Udzielanie pomocy finansowej z Budżetu Województwa Podkarpackiego z przeznaczeniem na dofinansowanie prac w zakresie ochrony, konserwacji i zabezpieczenia zabytków zgodnie z uchwalonymi zasadami. Z budżetu Województwa Podkarpackiego udzielane są dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na terenie województwa podkarpackiego, posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe oraz znajdującym się w złym stanie technicznym.
- e) Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, w tym zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, np. poprzez budowę i promocję produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe.
- f) Rozpoznanie i dokumentowanie zasobu zabytków oraz przetwarzanie informacji o zabytkach, w tym: wspieranie programów współpracy z Ukrainą i Słowacją w zakresie prowadzenia badań naukowych, prac konserwatorskich, ewidencjonowania i dokumentowania obiektów zabytkowych, organizowania wspólnych sesji i konferencji naukowych, wydawania publikacji popularyzujących tereny przygraniczne po obu/trzech stronach granicy (m.in. w ramach odpowiednich, ukierunkowanych na współpracę transgraniczną programów unijnych).
- g) Działania szkoleniowe oraz edukacja i promocja wiedzy o dziedzictwie kulturowym regionu, w tym: wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych oraz popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym województwa podkarpackiego, w szczególności:
- przygotowanie i organizacja konferencji naukowych,
  - opracowanie i wydruk publikacji,
  - organizacja konkursów.
  - wspieranie projektów edukacyjnych poświęconych upowszechnianiu historii i dziedzictwa kulturowego,
  - popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo.
  - wspieranie inicjatyw zmierzających do publicznej prezentacji obiektów zabytkowych znajdujących się w zbiorach prywatnych lub w zbiorach publicznych na co dzień niedostępnych (w formie wystaw czasowych, incydentalnych pokazów, „dni otwartych” itp.).
- h) Tematyczne szlaki turystyczne, w tym: działania zmierzające do tworzenia nowych tematycznych szlaków turystycznych: rowerowych, pieszych, samochodowych i wodnych uzupełniających obecną strukturę. Bogactwo zasobów kulturowych, w dużej mierze nieprzekształconych układów przestrzenno - krajobrazowych, stwarza możliwości wzbogacenia dotychczasowej oferty. Szlaki turystyczne tworzone w oparciu o zasoby kulturowe mogą łączyć się ze szlakami czy obszarami przyrodniczymi takimi, jak parki krajobrazowe, parki narodowe, a także pokrywać się, łączyć lub przecinać ze szlakami o różnej tematyce.

Zakłada się, że zadania określone w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim będą realizowane w wyniku wspólnych działań władz regionu z ministerstwem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, z wojewódzkim konserwatorem zabytków, jednostkami samorządu terytorialnego, diecezjami, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi oraz właścicielami i posiadaczami obiektów.

Należy podkreślić szczególne znaczenie planowania przestrzennego jako narzędzia umożliwiającego kształtowanie przestrzeni zgodnie z podstawowymi zasadami konserwatorskimi z zasadą *primum non nocere* na czele. Zasady te obowiązują nie tylko konserwatorów, ale także urzędników, urbanistów, projektantów, badaczy oraz właścicieli zabytków.

Kwestie dotyczące ochrony zabytków w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym winny być uwzględniane w bardzo szerokim i kompleksowym zakresie, tj. przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju województw, planu zagospodarowania przestrzennego województwa, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatów, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Dokumenty te powinny uwzględniać ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, wskazywać niezbędne rozwiązania, które przeciwdziałać będą zagrożeniom dla zabytków, zapewniać im ochronę przy realizacji inwestycji, a także przywracać je do jak najlepszego stanu. Ponadto, należy w nich ustalać przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu, biorąc przy tym pod uwagę uwarunkowania wynikające z opieki nad zabytkami.

Program wojewódzki w swojej treści podkreśla szczególną wartość całego zespołu kościoła pw. Wszystkich Świętych w Bliznem, a także konieczność ochrony także jego otoczenia.

STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI DLA WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO NA LATA 2007-2020

W strategii rozwoju turystyki województwa podkarpackiego wskazano następujące cele strategiczne:

- I. Stworzenie ciekawej i unikalnej oferty turystycznej w oparciu o istniejący potencjał województwa podkarpackiego.**
  - a) Rozwój istniejących produktów turystycznych oraz przekształcanie atrakcji w produkty turystyczne.
    - rozwój i komercjalizacja istniejących produktów turystycznych - dywersyfikacja usług turystycznych świadczonych przez podmioty i instytucje - promocja idei „od waloru poprzez atrakcję do produktu”
  - b) Rozwój nowych produktów turystycznych.
    - wdrożenie „Koncepcji produktów turystycznych dla województwa podkarpackiego” (stanowiącej integralną część niniejszej Strategii) - opracowanie i wdrażanie Programu Kreacji i Wdrażania Produktów Turystycznych oraz wypracowanie mechanizmów stymulujących proces kreacji nowych produktów turystycznych - wsparcie budowy marki produktów - tworzenie i rozwój transgranicznych klastrów turystycznych - rozwój produktów niszowych i specjalistycznych
- II. Przygotowanie wysokowykwalifikowanych kadr dla obsługi ruchu turystycznego, planowania oraz zarządzania rozwojem turystyki w regionie.**
  - a) Doskonalenie kadr operacyjnych w usługach turystycznych i okołoturystycznych oraz kształtowanie postaw proturystycznych mieszkańców.
    - wprowadzenie zintegrowanego systemu szkoleń zawodowych dla kadr obsługujących ruch turystyczny
    - realizacja programów szkoleniowych w sektorze usług okołoturystycznych
    - wprowadzenie systemu efektywnych staży zawodowych
    - wprowadzenie regionalnego systemu podnoszenia jakości
    - kształtowanie postaw proturystycznych wśród mieszkańców
  - b) Kształtowanie nowych kadr dla obsługi ruchu turystycznego.
    - realizacja programów szkoleniowych dla bezrobotnych i wykluczonych społecznie
    - powstanie specjalistycznych centrów szkoleniowych

- dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy w turystyce oraz specyfiki oferty województwa

c) Rozwój badań na rzecz kształtowania profesjonalnych kadr dla turystyki.

- prowadzenie badań rynku pracy w turystyce i dystrybucja ich wyników
- prowadzenie badań potrzeb szkoleniowych wśród pracodawców i pracowników
- monitorowanie efektywności programów szkoleniowych

III. Zrównoważony rozwój i zarządzanie przestrzenią turystyczną

a) Poprawa dostępności komunikacyjnej regionu oraz dostępności atrakcji i produktów turystycznych.

- rozbudowa lotniska w Jasionce oraz lotnisk lokalnych
- ułatwienia w ruchu granicznym i zwiększenie ilości turystycznych przejść granicznych
- zwiększenie dostępności kolejowej i drogowej regionu oraz atrakcji turystycznych
- rozbudowa infrastruktury okołoturystycznej
- rozwój i równomierne rozmieszczenie infrastruktury usługowej

b) Rozwój infrastruktury turystycznej i paraturystycznej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

- prowadzenie spójnej polityki przestrzennej
- równomierna rozbudowa infrastruktury noclegowej i gastronomicznej o zróżnicowanym standardzie
- rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej, rozrywkowej i sportowej sprofilowanej na konkretnych odbiorców
- rozwój, utrzymywanie i zagospodarowywanie szlaków turystycznych
- rozbudowa infrastruktury turystycznej i paraturystycznej na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo
- regionalizacja infrastruktury
- wykorzystanie walorów naturalnych i antropogenicznych województwa oraz ich zagospodarowanie
- zwiększenie dostępności województwa dla niepełnosprawnych oraz osób starszych

c) Ochrona środowiska naturalnego i krajobrazu kulturowego.

- stałe prowadzenie edukacji ekologicznej
- podnoszenie jakości środowiska naturalnego
- estetyzacja krajobrazu
- równomierne rozłożenie ruchu turystycznego w regionie
- renowacja i zabezpieczenie obiektów o znacznej wartości kulturowej, rewitalizacja zabytkowych układów urbanistycznych

IV. Stworzenie zintegrowanego systemu marketingu i promocji województwa podkarpackiego w kraju i za granicą.

a) Kreacja wizerunku.

- opracowanie strategii marketingowej i promocyjnej dla województwa podkarpackiego
- stosowanie logo województwa zgodnie z katalogiem identyfikacji wizualnej

b) Rozwój regionalnego systemu informacji turystycznej.

- stworzenie i wdrożenie regionalnego analogowego systemu IT
- rozwijanie regionalnego cyfrowego systemu IT
- efektywne regionalny zarządzanie systemem IT

c) Rozwój badań marketingowych.

- stworzenie systemu badań marketingowych, prowadzenie ich i udostępnianie wyników

V. Stworzenie silnego otoczenia instytucjonalnego wspierającego rozwój turystyki

a) Wzmocnienie sektora samorządowego, pozarządowego i branży turystycznej.

- wsparcie zasobów ludzkich
- rozwijanie kontaktów międzynarodowych i międzyregionalnych
- stymulowanie rozwoju sektora pozarządowego i branży turystycznej
- wzmocnienie turystyki w strukturach jednostek samorządu terytorialnego

b) Rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego.

- realizacja projektów w formule PPP
- stymulowanie rozwoju inwestycji turystycznych

5.3 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU BRZOSOWSKIEGO

Na rok 2017 powiat brzozowski nie posiadał uchwalonego Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

5.4 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

STRATEGIA ROZWOJU GMINY JASZENICA ROSIELNA DO ROKU 2024

Strategia rozwoju określa w swojej treści cele strategiczne i operacyjne gminy, powstałe na podstawie oceny aktualnej sytuacji uwzględniającej zidentyfikowane w społeczności procesie pracy problemy i czynniki wewnętrzne wpływające na możliwość rozwoju gminy (słabe i mocne strony) oraz zewnętrzne (szanse i zagrożenia w otoczeniu).

Cele strategiczne zostały opracowane w 3 głównych wyznaczonych wcześniej obszarach funkcjonowania gminy. Cele strategiczne w podziale na obszary prezentują się następująco:

Obszar: Zaspokojenie potrzeb mieszkańców.

1. Podniesienie poziomu zaspokojenia potrzeb społecznych.

Obszar: Potencjały i zasoby gminy.

2. Zasoby techniczne zapewniające podniesienie poziomu życia mieszkańców.
3. Uporządkowana gospodarka przestrzenna.
4. Zachowany lokalny potencjał kulturowy.
5. Poprawa stanu środowiska naturalnego.
6. Aktywna i zaangażowana społeczność gminy.

Obszar: Gospodarka i promocja gminy.

7. Wzrost poziomu rozwoju gospodarczego gminy.

Największe znaczenie z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny 4. Zachowany lokalny potencjał kulturowy, w ramach którego do realizacji wyznaczono następujące działania i poddziałania:

4.1. Poprawa stanu technicznego i dostępności obiektów zabytkowych

- remontowanie, restaurowanie, rewitalizowanie obiektów zabytkowych
- eksponowanie i promowanie obiektów zabytkowych (oznakowanie, informacja)
- aktualizowanie rejestrów zabytków
- rozwijanie infrastruktury służącej ochronie dziedzictwa kulturowego

4.2. Odtworzone i zachowane lokalne zwyczaje i tradycje

- promowanie lokalnych artystów
- pomoc w wyposażaniu w instrumenty, sprzęt i stroje lokalnych zespołów artystycznych
- inwentaryzacja lokalnych zwyczajów i tradycji
- prowadzenie działalności wydawniczej
- organizacja imprez promujących lokalne zwyczaje i tradycje

4.3. Wysoki poziom wykorzystania gminnej oferty kulturalnej przez mieszkańców

- dostosowywanie oferty do potrzeb i oczekiwań mieszkańców
- promowanie oferty kulturalnej w gminie i otoczeniu
- organizacja atrakcyjnych, cyklicznych imprez kulturalnych
- rozwijanie infrastruktury służącej działalności kulturalnej i ochronie dziedzictwa kulturowego
- systematyczne doposażanie GOK w sprzęt

MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Kwestie dotyczące ochrony zabytków w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym winny być uwzględniane w bardzo szerokim i kompleksowym zakresie przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Dokumenty te powinny uwzględniać ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, wskazywać niezbędne rozwiązania, które przeciwdziałają będą zagrożeniom dla zabytków, zapewniać im ochronę przy realizacji inwestycji, a także przywracać je do jak najlepszego stanu. Ponadto, należy w nich ustalać przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu, biorąc przy tym pod uwagę uwarunkowania wynikające z opieki nad zabytkami.

Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art.19.1) wymienione zostały zabytki, których ochrona musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Są to zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków i zabytki nieruchome nie wpisane do rejestru zabytków, a znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków oraz parki kulturowe. Ponadto w studium i planie należy wprowadzić ustalenia zawarte w gminnym programie opieki nad zabytkami. Istotne znaczenie ma zawarta w Ustawie (art. 19.3) możliwość wyznaczania zarówno w studium jak i miejscowym planie stref ochrony konserwatorskiej obejmujących obszary, na których wprowadza się konieczne dla ochrony ograniczenia, zakazy i nakazy. W myśl Ustawy (art.20) projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Forma ochrony zagwarantowana w planie zagospodarowania przestrzennego posiada pierwszorzędne znaczenie dla ochrony krajobrazu kulturowego.

Na okres opracowywania niniejszego dokumentu teren gminy Jasienica Rosielna nie jest objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

W przypadku opracowywania takich planów należy szczególnie wziąć pod uwagę wyżej przytoczone zasady ochrony dziedzictwa kulturowego.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Jasienica Rosielna zostało uchwalone Uchwałą nr XXIX/217/2002 Rady Gminy w Jasienicy Rosielnej z dnia 30 kwietnia 2002r. W 2008 roku nastąpiła zmiana Studium na podstawie Uchwały nr XXI/184/2008 z dnia 7 listopada 2008r.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

6.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY JASIENICA ROSIELNA

Gmina Jasienica Rosielna jest jednostką administracyjną o statusie gminy wiejskiej. Należy do powiatu brzozowskiego leżącego w środkowej części województwa podkarpackiego. Gmina sąsiaduje z następującymi gminami powiatu brzozowskiego: gminą Domaradz, gminą Brzozów, gminą Haczów oraz z gminą Korczyna należącą administracyjnie do powiatu krośnieńskiego.

Całkowita powierzchnia Gminy Jasienica Rosielna wynosi 57km² (5706ha).

W skład Gminy Jasienica Rosielna wchodzi następujące miejscowości wiejskie:

- Jasienica Rosielna,
- Blizne,
- Orzechówka,
- Wola Jasienicka.

Położenie geograficzne Gminy Jasienica Rosielna wyznaczają współrzędne 49°45'03"N szerokości geograficznej północnej i 21°56'23"E długości geograficznej wschodniej. Gmina Jasienica Rosielna jest położona w regionie Pogórza Środkowobeskidzkiego, w subregionie zwanym Pogórze Dynowskie a dokładnie w południowej części województwa podkarpackiego i w północno-wschodniej części powiatu brzozowskiego. Gmina charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu gdyż około 95% obszaru gminy jest terenem falistym o krajobrazie wyżyn i pogórzy krzemianowych.

Powierzchnia gminy ogółem wynosi 5706 ha, a zamieszkuje ją ponad 7700 osób. Występują w niej trzy rodzaje rzeźby: pas ciągnący się środkiem obszaru gminy wzdłuż doliny rzeki Stobnicy posiada rzeźbę płaskorówninną, charakteryzującą się fragmentami niskofalistymi i niskopagórkowatymi, o wysokościach względnych od 3 do 20 m. Pas terenu przyległy od zachodu do doliny Stobnicy charakteryzuje się falistą i pagórkowatą rzeźbą terenu Najwyższe wzniesienie na terenie gminy znajduje się w Woli Jasienickiej jest to góra Połom posiadająca wysokość 455 m n.p.m.

6.2 RYS HISTORYCZNY GMINY JASIENICA ROSIELNA

Najwcześniejsze ślady osadnictwa w tym rejonie datowane są na okres wczesnego neolitu. Później zjawily się na tych terenach rozmaite osiadłe ludy określane ogólnym mianem kultury łużyckiej (prawdopodobnie dominowały wśród nich ludy spokrewnione z Wenedami lub Dakami), zapuszczali się na te tereny koczowniczy Scytowie ze stepów ukraińskich. W tym narodowym tyglu swój udział zaznaczyli Celtowie i germańscy Wandalowie (od IV w. p.n.e. do ok. IV wieku n.e.) Najazd Hunów doprowadził do wielkiej wędrówki ludów.

Od 1031 do 1349 roku omawiane tereny należały najpierw do Rusi Kijowskiej, a później do Rusi Halickiej. Materialne ślady najstarszego osadnictwa słowiańskiego na terenie gminy widoczne są na terenie wsi Blizne, to pochodzące z XI-XIII wieku, pozostałości wczesnośredniowiecznych śródleśnych osad. Do połowy XIV wieku niewiele wiadomo o dziejach tych terenów, gdyż ziemie, na których położona jest Jasienica Rosielna, leżały w pasie nadgranicznych lasów u styku dwóch ruskich włości (odpowiedników polskich kasztelanii): sanockiej i dynowskiej (nazwy umowne, gdyż nieznane są ich faktyczne nazwy) oraz niewielkiej odległości od Kamieńca (ob. Odrzykoń), który był najdalej na południowy-wschód wysuniętym grodem polskim (nie licząc niewielkiego gródka w Czudcu na północy). W tym okresie były to prawie bezludne tereny nominalnie należące do kolejnych księstw ruskich (od poł. XIII wieku do Rusi Halickiej).

Za panowania Kazimierza Wielkiego z pewnością istniała już śródleśna osada nad brzegiem Stobnicy o nazwie Bluzne, gdyż wzmiankowana była w źródłach z roku 1366. Była to najprawdopodobniej osada zamieszkała przez ludność ruską, gdyż wskazuje na to ruska etymologia nazwy. W roku 1383 rządy przejęła Maria Andegaweńska, królowa Węgier i Rusi Halickiej, która już w roku 1384 bogato uposażyła biskupstwo przemyskie dobrami ziemskimi w rejonie Brzozowa, m.in.: samym miastem Brzozowem (wtedy jeszcze wsią) z okolicznymi wioskami (m.in. Domaradzem, Golcową, Przysietnicą i Bliznem). Wioski obecnej Gminy Jasienica Rosielna, na przełomie XIV i XV wieku w części należały do dóbr duchownych (Blizne — od ok. 1384 roku) a w części do dóbr rycerskich (Jasienica, Orzechówka i Wola Jasienicka — Kamienieckich herbu Pilawa). W tym miejscu należy dodać, że wszystkie wioski gminy Jasienica Rosielna powstały między rokiem 1366 a 1440.

Niedługo po lokacji Bliznego i Jasienicy wzniesiono w tych wioskach modrzewiowe kościoły: w Bliznem z inicjatywy biskupów przemyskich — p.w. Wszystkich świętych (jako parafialny), a w Jasienicy (z inicjatywy Kamienieckich) — p.w. Narodzenia NMP (jako filialny do I ćwierci XVII wieku). Ten ostatni rozebrano przed 1770 rokiem i z inicjatywy Maryanny i Ignacego Załuskich wzniesiono nowy pod nieco zmienionym wezwaniem — Niepokalanego Poczęcia NMP. Obydwa kościoły istnieją do dnia dzisiejszego, z tym, że oryginalny, piętnastowieczny kościół w Bliznem jest unikatowym zabytkiem na skalę światową.

Od II połowy XV do roku 1772 roku, poszczególne wioski lub ich części przechodziły w różne ręce szlacheckie, działo się to na drodze koligacji małżeńskich, spląt długów, wyroków sądowych, spadków,

darowizn, zastawów lub sprzedaży. Jeden z właścicieli jasienickiego klucza dóbr — Stanisław Bonifacy Wierzbowski herbu Jastrzębiec dóbr, tuż przed śmiercią, w roku 1727 wystarał się u króla Augusta II Sasa o przywileje lokacyjne dla miasteczka Jasienica, które wytyczone zostało na terenie części wsi Jasienica. Odtąd Jasienica składała się ze wsi i miasteczka, a stan ten utrzymał się do końca I wojny światowej.

Obecnie Jasienica Rosielna jest wsią gminną, będącą siedzibą gminy. Po ostatniej reformie administracyjnej gmina Jasienica Rosielna znalazła się w powiecie brzozowskim.

6.3 ZABYTKI NIERUCHOME

Na terenie gminy znajduje się szereg ciekawych zabytków. Szczególną wartość ma kościół w Bliznem, wpisany na listę dziedzictwa UNESCO:

Kościół pw. Wszystkich Świętych w Bliznem

Wzniesiony ok. poł. XV w. (pierwsza wzmianka o istnieniu parafii i kościoła pochodzi z 1470 r.), gotycki, jednonawowy z wieżą. Wnętrze dekorowane polichromią z poł. XVI, poł. XVII w. i z ok. 1700 r. Wyposażenie z różnych epok: późnogotyckie, manierystyczne i barokowe. W bezpośrednim sąsiedztwie kościoła znajdują się unikatowe drewniane zabudowania plebańskie. Kościół należy do najstarszych zabytków drewnianej architektury sakralnej w Polsce. O wyjątkowym znaczeniu kościoła w Bliznem decyduje zarówno doskonale zachowana substancja architektoniczna (m. in. oryginalna XV-wieczna konstrukcja zrębu ścian oraz storczykowej więźby dachowej z ciesielskimi znakami montażowymi), niezwykle bogate wyposażenie ruchome, obejmujące sprzęty powstałe na przestrzeni od XVI do XIX w., jak też unikatowy zespół malowideł ściennych z XV-XVIII w.

Największym walorem tej zabytkowej świątyni jest wnętrze a przede wszystkim polichromia pokrywająca ściany przedstawiająca tzw. "Liber - pauperum" (księgę ubogich) czyli obrazkowy przekaz biblijny dla ludzi niewykształconych, która pochodzi z XVI-XVII wieku a jej najstarsze elementy to rok 1549.

Oprócz polichromii warto zwrócić uwagę na cudowną figurę Matki Boskiej Łaski Pełnej z drewna lipowego nieznanego autorstwa z około 1500r. w bocznym ołtarzu oraz XVII-wieczny obraz Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w głównym ołtarzu.

Kościół położony jest w otoczeniu zabytkowego zespołu plebańskiego, na który składają się drewniane: wikarówka (ob. plebania) z 2 poł. XVII wieku, organistówka z 1866 roku, spichlerz oraz stodoła z 4 ćw. XIX wieku, wpisane do rejestru zabytków na mocy decyzji nr A-1254 (d. 329) z 20.03.1995 roku. Kościół otoczony jest drewnianym ogrodzeniem wraz z 4 murowanymi kaplicami objętymi ochroną konserwatorską na mocy decyzji nr A-1211 z 15.01.2014 roku.

Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Jasienicy Rosielnej

Świątynia fundacji Załuskich usytuowana na wzgórzu wśród drzew, Kościół drewniany, trójnawowy konstrukcji zrębowej. Orientowany, zbudowany w stylu późnobarokowym. Prezbiterium mniejsze od nawy, zamknięte trójbocznie z bocznymi zakrystią i składzikiem. Od frontu fasada dwuwieżowa z zegarem z 1810 r. z kruchtą pośrodku, zwieńczoną trójkątnym szczytem. Niskie wieże konstrukcji słupowo – ramowej. Zwieńczone baniastymi, barokowymi hełmami blaszanymi z latarniami. Druga kruchta z boku nawy. Dach dwukalenicowy, kryty blachą z sześcioboczną wieżyczką na sygnaturkę. Zwieńczoną baniastym hełmem blaszanym z latarnią. Wnętrze podzielone na trzy nawy dwoma rzędami po dwa filary z arkadami. Strop płaski z fasetą, wspólny dla nawy i prezbiterium. Pamiątki jakie zachowały się po pierwszym jasienickim kościele to XV-wieczny dzwon z napisem minuskułowym oraz murowana kaplica 1891 roku, która przylega do kościelnego ogrodzenia. Świątynia posiada krypty pod prezbiterium. Dzwonnica murowana, parawanowa z 1928 r. wg projektu Stanisława Bergmana z wspomnianym gotyckim dzwonem z k. XV w. i dwa z 1958 r.

Kościół położony jest w otoczeniu innych zabytkowych obiektów zespołu kościelnego – kaplicy Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej, dzwonnicy oraz muru oporowego ze schodami od strony północnej. Teren zespołu otoczony jest ogrodzeniem, a na jego terenie ochroną objęto również starodrzew (7 dębów). Kościół oraz wspomniane wyżej obiekty zespołu kościelnego wpisane są do rejestru zabytków na mocy decyzji nr A-1007 z 07.11.2012. Do gminnej ewidencji zabytków wpisano natomiast zabytkową plebanię.

Park podworski w Jasienicy Rosielnej

Dawniej własność rodu Załuskich, a następnie Wysockich. Stanowi go zespół XVIII wiecznych ogrodów powstałych jako ogrody krajobrazowe w stylu angielskim o powierzchni 14ha. Dzisiaj nie pozostało zbyt wiele

z zabudowań dworskich, jedynie resztki kolumnowego portyku, piwnica, rządcówka w której mieści się obecnie przedszkole oraz kilka wiekowych drzew pochodzących przede wszystkim z II połowy XIX wieku i początku XX wieku, świadczą o dawnej świetności dworu. Park dworski wpisany jest do rejestru zabytków na mocy decyzji nr A-13 z 19.07.2000 roku

Kaplica pw. św. Michała w Bliznem

Kaplica stanowi wotum dziękczynne po najeździe Tatarów. Wzniesiona, w obecnym kształcie przez mieszkańców Bliznego w roku 1877 na miejscu zlikwidowanego klasztoru OO. Kapucynów.

Kapliczki przydrożne

Ważną rolę w krajobrazie kulturowym gminy pełnią kapliczki przydrożne, budowane najczęściej przez mieszkańców gminy i będące świadectwem prywatnej pobożności.. Głównie są to kapliczki słupowe stawiane na postumencie; z jedną lub dwiema wnękami, w których ustawiano rzeźby/obrazy. Obecne są one w każdej miejscowości gminy. Stanowią one największą grupę obiektów w gminnej ewidencji zabytków.

Na terenie gminy Jasienica Rosielna znajduje się 6 cmentarzy: 1 żydowski (pozostałość), 4 rzymsko - katolickie. Czynnych jest 4. Ich stan zachowania jest dobry. Przy granicy wsi Blizne ze wsią Domaradz znajduje się cmentarz zmarłych na cholera.

Gmina Jasienica Rosielna administruje terenem parku gminnego w Jasienicy Rosielnej wpisanego do GEZ, na którego terenie znajduje się też zabytkowy dwór-portyk, terenem cmentarza żydowskiego w Jasienicy Rosielnej oraz szkołą w Orzechówce nr 5. Stan zachowania tych obiektów na chwilę obecną jest dobry.

ZESTAWIENIE OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO ORAZ DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW GMINY JASIENICA ROSIELNA

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Numer rejestru zabytków
1.	Jasienica Rosielna	Kościół parafialny	Jasienica Rosielna 37	A-1290 (d. 64) z 27. 11. 1952 r.
2.	Jasienica Rosielna	Zespół kościelny: kaplica Matki Bożej Niepokalanie Poczętej, dzwonnica, mur oporowy wraz ze schodami od strony północnej, ogrodzenie zespołu oraz starodrzew	Jasienica Rosielna 37	A-1007 z 07. 12. 2012 r.
3.	Jasienica Rosielna	Dwór – portyk w Parku Gminnym	Park gminny	A-13 z 19. 07. 2000 r.
4.	Jasienica Rosielna	Park dworski		
5.	Jasienica Rosielna	Kostnica - Dom pogrzebowy	Przy cmentarzu parafialnym	A-166 z 10. 07. 2006 r.
6.	Jasienica Rosielna	Plebania	Jasienica Rosielna 37	
7.	Jasienica Rosielna	Cmentarz rzymsko – katolicki	Działki nr 810/2, 811/2	
8.	Jasienica Rosielna	Cmentarz żydowski	Działka nr 1081	
9.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 1446	
10.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 2801	
11.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 2637	
12.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 3412/3	
13.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 1325/2	

14.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 1181/2	
15.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 501	
16.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 1133	
17.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 1832	
18.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 1350/1	
19.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 488/2	
20.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 1423	
21.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 372	
22.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 383/2	
23.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 1419/1 (droga powiatowa w ok. młyna)	
24.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 869	
25.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 971/1	
26.	Jasienica Rosielna	Kapliczka	Działka nr 1841/2	
27.	Blizne	Kościół parafialny	Blizne 436a	A-1297 (d. 62) z 27. 11. 1952 r.
28.	Blizne	Ogrodzenie zespołu kościelnego wraz z czterema kaplicami	Blizne 436a	A-1211 z 15. 01. 2014 r.
29.	Blizne	Zespół plebański: Organistówka	Blizne 435	A-1254 (d. 329) z 20.03. 1995 r.
30.	Blizne	Zespół plebański: Wikarówka	Blizne 436b	
31.	Blizne	Zespół plebański: Stodoła plebańska	Blizne 436b	
32.	Blizne	Zespół plebański: Spichlerz plebański	Obok kościoła	
33.	Blizne	Plebania	Blizne 436	
34.	Blizne	Kaplica św. Michała	Góra Św. Michała	A-330 z 20.03. 1995 r.
35.	Blizne	Cmentarz rzymsko – katolicki	Działka nr 7546/1	
36.	Blizne	Kapliczka	Działka nr 3352/1	
37.	Blizne	Kapliczka	Działka nr 2080/1	
38.	Blizne	Krzyż przydrożny	Działka nr 2710	
39.	Blizne	Kapliczka	Działka nr 8170/1	
40.	Blizne	Kapliczka	Działka nr 8112/1	

41.	Blizne	Kapliczka	Działka nr 5923/1	
42.	Blizne	Kapliczka	Działka nr 2649	
43.	Blizne	Kapliczka	Działka nr 2982	
44.	Blizne	Kapliczka	Działka nr 1745	
45.	Blizne	Kapliczka	Działka nr 2755	
46.	Blizne	Kapliczka	Działka nr 3304	
47.	Blizne	Kapliczka	Działka nr 5925/1	
48.	Orzechówka	Szkoła	Orzechówka 5	
49.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 316/2	
50.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 1102/2	
51.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 1096/4	
52.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 1259/1	
53.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 1877	
54.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 1894	
55.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 2964/2	
56.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 1605	
57.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 1482	
58.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 291/1	
59.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 155/1	
60.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 794	
61.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 787	
62.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 868	
63.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 771	
64.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 378/2	
65.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 2799/2	
66.	Orzechówka	Kapliczka	Działka nr 2003	
67.	Wola Jasienicka	Kapliczka	Działka nr 339	
68.	Wola Jasienicka	Kapliczka	Działka nr 1883	
69.	Wola Jasienicka	Kapliczka - dzwonnica	Działka	

			nr 844 (obok starego kościoła)	
70.	Wola Jasienicka	Kapliczka	Działka nr 338	
71.	Wola Jasienicka	Kapliczka	Działka nr 1483	
72.	Wola Jasienicka	Kapliczka	Działka nr 1497	
73.	Wola Jasienicka	Kapliczka	Działka nr 839	
74.	Wola Jasienicka	Kapliczka	Działka nr 1722	
75.	Wola Jasienicka	Kapliczka	Działka nr 1767	
76.	Wola Jasienicka	Kapliczka	Działka nr 1783 (szczyt Góry Połom)	

6.4 KRAJOBRAZ KULTUROWY

Krajobraz kulturowy gminy ulega stopniowym zmianom. Przyczyną tego – w przypadku gminy Jasienica Rosielna - stosunkowo powolnego procesu są rozbiórki starych budynków czy ich znaczne przekształcanie podczas remontów. Inna przyczyna prowadząca w ostateczności do rozbiórki obiektów lub - stosunkowo rzadko - do pozostawienia ich nieuchronnemu losowi tj. zniszczeniu to brak użytkownika i wynikający z tego brak dbałości o stan budynków. Obserwując to zjawisko od wielu lat można stwierdzić, że jest to z wielu względów proces nieuchronny i nieunikniony, wobec którego stajemy bezradni i praktycznie jedyną szansą na przetrwanie pamięci o lokalnych, ludowych tradycjach budowlanych jest przenoszenie najciekawszych przykładów tego budownictwa do istniejących skansenów, tworzenie lokalnych miniskansenów, dokumentacja istniejącego jeszcze zasobu w postaci kart ewidencyjnych czy nawet w najprostszej formie dokumentowania – fotografii.

Drewniane budownictwo mieszkalne (tak ludowe jak i ponadregionalne) gminy Jasienica Rosielna charakteryzuje się dużą różnorodnością tak w zakresie rozplanowania jak i bryły i formy. Obok najprostszych układów jednotraktowych: sień-izba, izba-sień-komora, izba-sień-komora-stajnia, poprzez półtoraktowe izba-sień-komora i stajnia, zagrody jednobudynkowe, po układy dwutraktowe.

Na całym obszarze gminy zachowały się wolnostojące budynki gospodarcze - głównie stodoły, rzadziej spichlerze i stajnie. Bardzo licznie występują one w Bliznem. W zdecydowanej większości posiadają one konstrukcję zrębową. Szczególnie interesujące są tutaj stodoły występujące w kilku typach.

Wieś Orzechówka słynęła z występujących w jej krajobrazie wiatraków, służących do mielenia zboża. Zaczęto je budować na początku XX wieku. Znajdowały się przy każdym zasobniejszym gospodarstwie. Wiatraki z Orzechówki posiadały konstrukcję szkieletową, szalowaną deskami. Charakterystyczną ich cechą było umieszczanie wysoko, nieraz tuż pod wałem, belki, która przenosiła ciężar całego budynku na wkopanego w ziemię „króla”. Wnętrze budynku posiadało jedną kondygnację. Kamienie żarnowe umieszczone były na wysokości około jednego metra. Niestety uległy one znaczącym przebudowom lub wręcz zniszczeniu i nie kwalifikują się do objęcia ochroną poprzez wpis do gminnej ewidencji zabytków.

6.5 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub

wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Na terenie Gminy Jasienica Rosielna do szczególnie wartościowych obiektów należy wyposażenie kościoła w Bliznem. Niezwykle bogate wyposażenie ruchome, obejmuje sprzęty powstałe na przestrzeni od XVI do XIX w., jak też unikatowy zespół malowideł ściennych z XV-XVIII w. Do najcenniejszych elementów wystroju i wyposażenia należą m.in. XVI i XVII-wieczne figuralne polichromie oraz figura Madonny z 1 ćw. XVI w.

Interesujące wyposażenie posiada również kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Jasienicy Rosielnej. Uwagę zwraca tutaj rokokowy prospekt organowym z k. XVIII w., rozbudowany w 1926 r., belka tęczowa o falistym wykroju z rokokową Grupą Pasyjną z 2 poł. XVIII w., polichromia figuralno – ornamentalna i iluzjonistyczna z 1870 r. oraz szereg malowideł zachowanych na ścianach i stropach (w tym portrety fundatorów kościoła). Zachowały się również krzyże konsekuracyjne z k. XVIII w., ołtarz główny i dwa boczne, ambona, konfesjonały i ławki kolatorskie rokokowe z k. XVIII w. a także kamienna chrzcielnica barokowa z rokokową drewnianą pokrywą z rzeźbą Chrztu Chrystusa. W kościele znajduje się również zabytkowa Opona Wielkopostna oraz dekoracja Grobu Pańskiego, wpisane do rejestru zabytków ruchomych na mocy decyzji nr B-140 z 28 lutego 2006 roku.

6.6 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic Jasienicy Rosielnej. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Łącznie na terenie Gminy zewidencjonowano 37 stanowisk archeologicznych, wpisanych do gminnej ewidencji zabytków. Stanowiska z terenu gminy posiadają zróżnicowaną wartość poznawczą, a ich chronologia obejmuje okres od czasów prahistorycznych do okresu II wojny światowej. Datowanie stanowisk możliwe było w dużej mierze dzięki występowaniu fragmentów ceramiki lub narzędzi. Większość informacji pochodzi dzięki badaniom przeprowadzonych podczas Archeologicznego Zdjęcia Polski.

Najstarsze stanowiska archeologiczne z terenu gminy Jasienica Rosielna pochodzą z czasów prahistorycznych. Łącznie z tego okresu w gminnej ewidencji zabytków znajduje się 13 faktów osadniczych w miejscowościach Jasienica Rosielna oraz Orzechówka.

Grupa 8 faktów osadniczych (głównie z późnego neolitu) pochodzi z epoki kamienia. Epoka ta była związana jest z rozwojem osadnictwa osiadłego, opartego na uprawie roli i hodowli, a także z początkiem wypalania naczyń glinianych. Stanowiska obecne są na terenie miejscowości Jasienica Rosielna, Orzechówka oraz Wola Jasienicka

Następnym ważnym okresem w historii osadnictwa jest epoka brązu, której nazwa pochodzi od wytwarzanych w tym okresie przedmiotów z tego właśnie stopu. Z tej epoki na terenie gminy pochodzi 10 faktów osadniczych, datowane są one od przełomu epoki kamienia i wczesnej epoki brązu do przełomu epoki brązu i wczesnej epoki żelaza. Również i te stanowiska położone są na terenie Jasienicy Rosielnej i Orzechówki.

Kolejna grupa stanowisk pochodzi z okresu wpływów rzymskich – jest ich łącznie 5. Wszystkie związane są z kulturą przeworską (początek naszej ery) i zlokalizowane są w Jasienicy Rosielnej, Orzechówce.

Wraz z okresem wędrówki ludów aż do około XIII wieku rozpoczął się okres wczesnego średniowiecza, z tej epoki na terenie gminy zlokalizowano 2 fakty osadnicze. Z okresem późnego średniowiecza związanych jest 8 faktów osadniczych. Ogólnie z epoki średniowiecznej (bez dokładniejszego datowania) pochodzą kolejne 3 fakty osadnicze. Stanowiska średniowieczne występują w Jasienicy Rosielnej oraz Orzechówce.

Według gminnej ewidencji zabytków na terenie gminy Jasienica Rosielna brak jest stanowisk z okresu nowożytnego za wyjątkiem stanowiska artyleryjskiego z czasów II wojny światowej (stanowisko Orzechówka nr 18).

Obecnie, z racji intensywnej uprawy roli, niemal wszystkie stanowiska są potencjalnie narażone na zniszczenie, ale ze względu na stopień zagrożenia i ich wartość poznawczą należy je zróżnicować i adekwatnie z nimi postępować. Przy szczególnie ważnych stanowiskach archeologicznych (zwłaszcza tych posiadających własną formę terenową – grodziska i kurhany), w ich obrębie i otoczeniu powinien obowiązywać całkowity zakaz zabudowy. W przypadku stanowisk archeologicznych stanowiących pojedyncze ślady osadnictwa,

w momencie prowadzenia w ich obrębie jakichkolwiek prac ziemnych, należy zapewnić nad nimi nadzór archeologiczny, oraz określić lokalizację śladów osadnictwa poprzez wskazanie numeru ewidencyjnego działki, na której dokonano odkrycia i umieszczenie tej informacji na karcie adresowej gminnej ewidencji zabytków.

W przypadku zaistnienia konieczności przeprowadzenia prac ziemnych na obszarze stanowiska należy realizować wyprzedzające daną inwestycję ratownicze badania archeologiczne, a w bezpośrednim sąsiedztwie stanowiska przeprowadzić ścisły nadzór archeologiczny. Ewentualne granice stref badań powinny zostać ustalone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub określone na mocy decyzji o warunkach zabudowy lub inwestycji celu publicznego. Należy ustanowić strefy obserwacji archeologicznej, gdzie wszelkie prace ziemne realizowane będą pod nadzorem archeologicznym. W przypadku ujawnienia w trakcie prowadzonych nadzorów archeologicznych reliktywów pradziejowego oraz historycznego osadnictwa nadzór powinien zostać przekształcony w ratownicze badania archeologiczne

Należy zwrócić baczną uwagę na prace ziemne podczas działalności inwestycyjnej w obrębie poszczególnych stanowisk archeologicznych i objąć te stanowiska ochroną konserwatorską już na etapie koncepcyjnym. Pracownicy Urzędu Gminy odpowiedzialni za wydawanie decyzji o warunkach zabudowy lub lokalizacji inwestycji celu publicznego, a także inwestorzy powinni wystąpić do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wydanie zaleceń i uwarunkowań koniecznych do spełnienia w związku z daną inwestycją. Wojewódzki Konserwator Zabytków może nakazać wykonanie poprzedzających inwestycję badań wykopaliskowych lub prowadzenie nadzoru archeologicznego w trakcie trwania prac ziemnych.

Niezależnie od działalności inwestycyjnej, stanowiska w obrębie których zewidencjonowano liczne zabytki ruchome, zebrane w trakcie badań powierzchniowych należy typować w pierwszej kolejności do ratowniczych badań wykopaliskowych. Dodatkowo postuluje się także przeprowadzenie planowych badań archeologicznych, ukierunkowanych na uzupełnienie informacji dotyczących konkretnych stanowisk.

Forma ochrony, jaką są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, jest bardzo często wykorzystywana przez archeologiczne służby konserwatorskie jako niezwykle ważne narzędzie zabezpieczające. W konsekwencji tego wiele badań i innych prac archeologicznych wykonywanych jest jako nadzory czy sondaże. Należy zatem zwrócić baczną uwagę, żeby w opracowywanych planach znalazły się odpowiednie zapisy dotyczące ochrony stanowisk archeologicznych.

WYKAZ OBIEKTÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH GMINY JASIENICA ROSIELNA

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stan. w miejscowości	Nr stan. na obszarze	Klasyfikacja chronologiczna znalezisk
1.	Blizne	109-76	1	22	- ślad osadnictwa: kultura łużycka, epoka brązu i okres halsztacki - osada średniowiecze
2.	Blizne	109-76	2	23	- ślad osadnictwa - wczesne średniowiecze
3.	Blizne	109-76	3	26	- ślad osadnictwa: kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich
4.	Blizne	109-76	4	27	- ślad osadnictwa: schyłek neolitu,
5.	Blizne	109-76	5	28	- ślad osadnictwa prahistorycznego
6.	Blizne	109-76	6	29	- ślad osadnictwa - schyłek neolitu,
7.	Blizne	109-76	7	30	- ślad osadnictwa: kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich
8.	Jasienica Rosielna	109-76	1	4	- ślad osadnictwa - późne średniowiecze
9.	Jasienica Rosielna	109-76	2	5	- ślad osadnictwa: neolit, - punkt osadniczy - kultura łużycka, - osada prahistoryczna
10.	Jasienica Rosielna	109-76	3	6	ślad osadnictwa - późne średniowiecze,
11.	Jasienica Rosielna	109-76	4	7	ślad osadnictwa prahistorycznego
12.	Jasienica Rosielna	109-76	5	8	osada - późne średniowiecze
13.	Jasienica Rosielna	109-76	6	9	- ślad osadnictwa - epoka kamienia, - punkt osadniczy prahistoryczny

14.	Jasienica Rosielna	109-76	7	10	- ślad osadnictwa prahistorycznego - ślad osadnictwa - wczesna epoka brązu
15.	Jasienica Rosielna	109-76	9	24	- ślad osadnictwa - wczesne średniowiecze,
16.	Jasienica Rosielna	109-76	10	25	- ślad osadnictwa prahistorycznego
17.	Jasienica Rosielna	109-75	8	5	- ślad osadnictwa wczesna epoka brązu.
18.	Jasienica Rosielna	109-75	11	6	- ślad osadnictwa - wczesna epoka brązu.
19.	Jasienica Rosielna	109-75	12	7	- ślad osadnictwa - neolit
20.	Jasienica Rosielna	109-75	13	8	- ślad osadnictwa: epoka kamienia, epoka brązu
21.	Orzechówka	110-76	15	58	ślad osadnictwa prahistorycznego.
22.	Orzechówka	110-76	16	59	ślad osadnictwa prahistorycznego
23.	Orzechówka	110-76	17	60	osada przeworska
24.	Orzechówka	110-73	18	108	stanowisko artyleryjskie - II wojna światowa
25.	Orzechówka	109-76	3	11	ślad osadnictwa - późny neolit
26.	Orzechówka	109-76	4	12	ślad osadnictwa - wczesna epoka brązu
27.	Orzechówka	109-76	5	13	ślad osadnictwa - późne średniowiecze
28.	Orzechówka	109-76	6	14	ślad osadnictwa - wczesna epoka brązu
29.	Orzechówka	109-76	7	15	- ślad osadnictwa: kultura łużycka, epoka brązu, okres halsztacki - ślad osadnictwa: kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich
30.	Orzechówka	109-76	8	16	- ślad osadnictwa prahistorycznego - ślad osadnictwa - późne średniowiecze
31.	Orzechówka	109-76	9	17	- ślad osadnictwa: kultura przeworska , późny okres wpływów rzymskich, - punkt osadniczy - późne średniowiecze
32.	Orzechówka	109-76	10	18	- ślad osadnictwa prahistorycznego - ślad osadnictwa - późne średniowiecze
33.	Orzechówka	109-76	11	19	- ślad osadnictwa prahistorycznego - ślad osadnictwa - późne średniowiecze
34.	Orzechówka	109-76	12	20	- ślad osadnictwa prahistorycznego - ślad osadnictwa – średniowiecze
35.	Orzechówka	109-76	13	21	- ślad osadnictwa - wczesna epoka brązu. - punkt osadniczy: kultura łużycka, epoka brązu, okres halsztacki - ślad osadnictwa - średniowiecze, - punkt osadniczy prahistoryczny
36.	Orzechówka	109-75	14	10	- ślad osadnictwa: kultura przeworska, okres wpływów rzymskich.
37.	Wola Jasienicka	109-75	1	9	- ślad osadnictwa - epoka kamienia

6.7 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje także przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów, takie jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem, lokalną kuchnią itp., obecne w miejscowościach gminy. Tradycje te

często nadal kultywowane są podczas licznych uroczystości gminnych, należy do nich choćby zwyczaj wielkanocnych straży grobowych.

Warto wspomnieć, że według akt wizytacyjnych biskupów przemyskich, na wzgórzu Świętego Michała, przez miejscowych nazywane Michałkiem, za czasów swojego proboszczowania w Bliznem (1670-1684), ks. Józef Nałogowski wybudował kaplicę pw. św. Michała. Miało to być wotum za cudowne ocalenie w tym miejscu sześćdziesięciu mieszkańców Bliznego wziętych w jasyr, podczas najazdu tatarskiego w 1624 r. Tatarów miało przepędzić liczne wojsko, zjawiające się w białych szatach. Wydarzenie to wiązało się z bliskością uroczystości św. Michała, stąd wiara w Jego duchową tu obecność i obronę. Od tego czasu, wzgórze bliznieńskie stało się miejscem kultu św. Michała.

Na górze Połomi w Woli Jasienickiej zbudowano świątynię, do dziś w ludowej tradycji zwaną cerkwią. Prawdopodobnie była ona pod wezwaniem Św. Piotra i stąd druga nazwa góry, powszechnie używana przez mieszkańców Woli czy sąsiedniej Jasienicy - Święty Pieter. W pierwszy dzień Wielkanocy na szczycie góry odprawia się modły za pierwszych mieszkańców Woli, według tradycji zmarłych na zarazę a mających spoczywać na cmentarzu poniżej szczytu Połomi. Przy starodawnej kaplicy słupowej ustawiono współczesną już rzeźbę Św. Piotra.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT słabych i mocnych stron Gminy Jasienica Rosielna, a także szans i zagrożeń.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ·Atrakcyjne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki ·Położenie w śladzie przyszłej drogi ekspresowej S19 ·Urozmaicona rzeźba krajobrazu ·Przygraniczne położenie – bliskość Słowacji i Ukrainy ·Bogata historia Gminy ·Interesujące obiekty zabytkowe (kościóły, parki) ·Kościół w Bliznem, wpisany na listę dziedzictwa UNESCO ·Różnorodny charakter substancji zabytkowej ·Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych ·Dobre pokrycie Gminy siecią szlaków turystycznych ·Bliskość siedziby województwa i powiatu oraz dużego ośrodka miejskiego - Krosna ·Czystość środowiska ·Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze Gminy ·Zainteresowanie historią i kulturą regionu wśród władz Gminy ·Odbywające się regularnie imprezy kulturalne ·Lokalne tradycje i zwyczaje, kultywowane wśród mieszkańców gminy ·Działająca na terenie gminy LGD Ziemia Brzozowska ·Często aktualizowana strona internetowa Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> ·Brak dostępności kolejowej ·Niezbyt dobry stan zachowania założeń dworsko-parkowych ·Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego ·Niezbyt duże środki w budżecie Gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego ·Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego ·Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych ·Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna ·Niewielka liczba miejsc noclegowych ·Brak sprawnie funkcjonującego systemu informacji turystycznej ·Brak spójnej i kompleksowej strategii rozwoju turystyki
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ·Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków ·Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków ·Szersza promocja walorów kulturowych 	<ul style="list-style-type: none"> ·Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy wnie nawiązujących do charakteru regionu ·Wykorzystywanie nowoczesnych materiałów budowlanych nie zawsze harmonizujących z substancją

<ul style="list-style-type: none"> · i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów · Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości · Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne · Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby · Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) · Korzystanie ze wsparcia struktur takich jak np. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich · Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd. · Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych · Komplementarność Programu Gminnego z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Podkarpackiego 	<ul style="list-style-type: none"> zabytkową · Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych · Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska · Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację środowiska naturalnego · Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów · Zanik tradycji i tożsamości regionalnych · Migracje ludności · Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego · Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych · Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe · Akty wandalizmu
--	--

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jasienica Rosielna formułuje szereg długofalowych celów działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania powstały w oparciu o konsultacje z władzami Gminy i uwzględniają specyfikę dziejów Gminy, charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z krajowym i wojewódzkim programem opieki nad zabytkami.

CEL 1: Ochrona i opieka nad zabytkami oraz ochrona krajobrazu kulturowego poprzez priorytetowe traktowanie obszarów wartościowych kulturowo w kształtowaniu polityki przestrzennej Gminy	
Priorytet:	Działania:
Ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz polityką przestrzenną Gminy	<ul style="list-style-type: none"> - aktualizacja poszczególnych dokumentów ze szczególnym uwzględnieniem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego o zapisy zawarte w programie opieki nad zabytkami - dbałość o włączenie ochrony dziedzictwa kulturowego do treści dokumentów
Integrowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz walorów przyrodniczych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	<ul style="list-style-type: none"> - w przypadku uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania niezbędne jest uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego
Wprowadzenie i egzekwowanie zasad ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	<ul style="list-style-type: none"> - wprowadzenie jednolitej polityki dotyczącej obiektów zabytkowych - dążenie do zachowania ładu przestrzennego w ramach istniejących jednostek osadniczych
Współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków przy identyfikacji celów związanych z ochroną dziedzictwa historycznego	
Dbałość o istniejące strefy konserwatorskie wyznaczone wokół obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa podkarpackiego	<ul style="list-style-type: none"> - zachowanie, utrwalenie i ewentualna rekonstrukcja substancji zabytkowej - właściwe wyeksponowanie obiektów zabytkowych w strukturze przestrzennej
Prace pielęgnacyjne i rewaloryzacyjne przy kapliczkach przydrożnych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie prac rewaloryzacyjnych - wspieranie akcji społecznych mających na celu bieżącą pielęgnację
Opracowanie strategii promocji walorów dziedzictwa kulturowego i historycznego z terenu gminy	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie folderów i monografii w oparciu o najcenniejsze obiekty zabytkowe z terenu gminy

	- odpowiednie zagospodarowanie terenów podlegających ochronie konserwatorskiej, w tym dostosowanie infrastruktury do ruchu turystycznego
Zachowanie walorów parku podworskiego w Jasienicy Rosielnej wpisanego do rejestru zabytków	- prowadzenie prac pod nadzorem konserwatorskim, zgodnie z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
CEL 2: Wykorzystanie zasobów i walorów krajobrazu kulturowego Gminy w rozwoju turystyki.	
Priorytet:	Działania:
Wprowadzenie na terenie Gminy zintegrowanego systemu informacji wizualnej dotyczącej zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego, w odniesieniu do najcenniejszych przestrzeni (krajobrazów), miejsc (np. punktów widokowych), obiektów (parki, cmentarze, budowle, zespoły).	- identyfikacja najcenniejszych zabytków - opracowanie jednolitego systemu oznaczeń - odpowiednie wyeksponowanie najcenniejszych zabytków
Opracowanie mapy ukazującej zasoby i walory gminnego krajobrazu kulturowego na tle walorów przyrodniczych i atrakcji turystycznych; udostępnienie mapy w siedzibie Urzędu Gminy i w siedzibach prowadzonych przez niego organów (dom kultury, muzeum, biblioteka publiczna)	
Przygotowanie i druk folderów promujących walory krajobrazowe (zabytkowe i przyrodnicze) terenów Gminy	- wraz z udziałem w targach, konferencjach bądź programach międzygminnych
Inicjowanie, wspieranie i udzielanie pomocy (organizacyjnej, rzeczowej i finansowej) przy tworzeniu nowoczesnych multimedialnych ekspozycji (stałych i czasowych) poświęconych dziedzictwu regionu	- przy wykorzystaniu środków krajowych i unijnych
Współpraca z mediami regionalnymi w zakresie promocji walorów dziedzictwa kulturowego, z szczególną uwagą zwróconą na problematykę rewitalizacji zabytków.	- w tym działania marketingowe, przyciągające zarówno turystów, jak i inwestorów
CEL 3: Priorytetowe traktowanie kościoła pw. Wszystkich Świętych w Bliznem jako najcenniejszego obiektu dziedzictwa kultury w gminie i w regionie	
Priorytet:	Działania:
Ścisłe stosowanie się do zaleceń konserwatorskich na terenie objętym ochroną rejestrową	- odpowiednie przystosowanie ruchu turystycznego w celu jak najlepszego zachowania substancji zabytkowej - zwrócenie uwagi na najcenniejsze zabudowania w otoczeniu kościoła, w tym np. na zabudowę plebańską (wikarówkę, organistówkę, budynki gospodarcze), a także ogrodzenie wraz z 4 kaplicami
Priorytetowe traktowanie ochrony otoczenia kościoła w razie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	- rozpoczęcie prac polegających na uchwaleniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego - uwzględnienie najnowszych wymagań dotyczących ochrony i współczesnego wykorzystania obiektu (turystyka, promocja, edukacja) w zgodzie z realizacją pryncypiów ochrony
Podjęcie działań na rzecz usankcjonowania ochrony otoczenia (tzw. strefy buforowej) jako obszaru prawnie chronionego poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.	- stworzenie otuliny dla obszaru objętego ochroną konserwatorską - inicjowanie i wspieranie działań na rzecz uzupełnienia ochrony tych obiektów ochroną obszarową zapewniającą trwanie i zachowanie krajobrazu

	kulturowego.
Objęcie szczególną dbałością i finansowym wsparciem zgodnym z zasadami wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO	- współpraca i współfinansowanie projektów naukowych i badawczych dotyczących ochrony kościoła wraz z otoczeniem - aktywne uczestnictwo gminy w różnorodnych działaniach i inicjatywach związanych z promocją miejsc Światowego Dziedzictwa i Pomników Historii.
Objęcie opracowaniami studialnymi otoczenia zespołu kościelnego	- wyznaczenie obszarów przeznaczonych do zainwestowania przez infrastrukturę turystyczną - zwrócenie uwagi na zachowanie terenów wolnych od zagospodarowania w celu ochrony osi widokowych kościoła
CEL 4: Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy oraz jego promocja wśród lokalnej społeczności	
Priorytet:	Działania:
Wprowadzanie zmian w gminnej ewidencji zabytków w oparciu o aktualizowany wykaz obiektów zabytkowych	- regularna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków pod kątem uzupełnienia dokumentacji fotograficznej - występowanie do WUOZ o wykreślanie obiektów, które utraciły walory zabytkowe - wskazanie obiektów cennych kulturowo w celu rozszerzenia zasobu gminnej ewidencji zabytków
Ustanowienie programu renowacji kapliczek przydrożnych stanowiących dziedzictwo kulturowe gminy wraz z dokumentacją fotograficzną i kartograficzną	- inwentaryzacja obiektów małej architektury mająca na celu wskazanie najpilniejszych potrzeb remontowych wśród kapliczek wpisanych do gminnej ewidencji zabytków - wytypowanie kapliczek spoza gminnej ewidencji zabytków do wpisania do GEZ w celu ich lepszej ochrony - organizacja akcji społecznych mających na celu odnowienie kapliczek i krzyży przydrożnych
Okresowe przeglądy zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z Gminnym programem ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	- opracowanie programu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych - określenie procedur przeciwdziałania zagrożeniom
Wspieranie rozwoju regionalnej twórczości, izb pamięci, świetlic	- wsparcie dla wydawania publikacji regionalnych - organizacja konkursów wiedzy o regionie itd.
Popularyzacja opieki nad zabytkami poprzez wszelkiego rodzaju konkursy promujące wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego oraz warsztaty i pokazy w zakresie tradycyjnych rzemiosł budowlanych	- we współpracy ze szkołami, bibliotekami, regionalistami itd.
Kultywowanie elementów lokalnej tradycji i kultury wśród mieszkańców gminy	- wprowadzenie elementów lokalnego folkloru do edukacji szkolnej - działania wspierające lokalne tradycje kulturowe takie jak np. wielkanocne straże grobowe

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jasienica Rosielna powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Powiatowego Urzędu Pracy, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

Ze strony Gminy Jasienica Rosielna zadania będą wykonywane bądź wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (np. szkoły, bądź gminne placówki kultury) oraz wydziały Urzędu Gminy w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

·prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),

·finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie z środków zagranicznych, nagrody, ulgi finansowe),

·społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),

·kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),

·koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art.87 ust.1 i ust.5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym m.in. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo- konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.
- liczba osób zatrudnionych w agroturystyce i dziedzinach związanych z ochroną zabytków,

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków
- dotacje powiatowe
- dotacje gminne
- dotacje wojewódzkie
- inne źródła

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych
- źródła pozaunijne

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.

Przewodniczący Rady Gminy

Stanisław Pająk